

Spektrum autyzmu u małego dziecka – co powinno zaniepokoić rodziców

Każde dziecko rozwija się w swoim indywidualnym tempie. Są jednak takie zachowania, które budzą niepokój rodziców. Część trudnych zachowań u dzieci jest normą rozwojową i wynika z nabywania nowych umiejętności, zdobywania samoświadomości, sprawdzania granic swojej sprawczości. Na które więc zachowania należy zwrócić szczególną uwagę?

1. Dziecko nie mówi lub mówi niewiele w stosunku do swojego wieku

Rozwój mowy jest procesem bardzo indywidualnym. Są dzieci, które mówią dużo i płynnie, a są też takie, których mowa jest niewyraźna i niegramatyczna. Najważniejsze jest jednak to, czy dziecko ma potrzebę kontaktowania się z otoczeniem, z osobami sobie bliskimi. Warto zwrócić uwagę czy próbuje powiedzieć pojedyncze słowa, czy wspomaga się gestem, wskazuje rączką. Około 18 miesiąca życia dziecko powinno opanować rozumienie prostych poleceń, np. daj misia, przynieś buciki itp. Zmniejszona potrzeba kontaktów społecznych jest jedną z najbardziej charakterystycznych oznak zaburzeń ze spektrum autyzmu. Istnieje zatem małe prawdopodobieństwo, że dziecko, które mówi mało, ale oprócz tego jest pogodne i towarzyskie, ma zaburzenia ze spektrum. Niezależnie od tego każde dziecko, które ukończyło drugi rok życia, a mówi niewiele (zasób słownictwa dziecka w tym wieku powinien sięgać powyżej 50 słów), powinno zostać skonsultowane przez logopedę.

2. Brak uśmiechu i reakcji emocjonalnej w kontakcie z bliskimi

Bardzo często brak reakcji na twarz rodziców jest jednym z pierwszych objawów autyzmu. Tak zwany uśmiech społeczny powinien pojawić się już około 4 tygodnia życia dziecka. Jego brak może wiązać się z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, ale nie musi. Dziecko może nie uśmiechać się także m.in. z powodu zaburzeń neurologicznych w obszarze twarzy czy problemów ze wzrokiem lub słuchem. Inne objawy, które powinny skłonić rodziców dziecka do wizyty u specjalisty, to ogólnie uboga ekspresja mimiczna oraz niewielka ilość lub brak gestów np. „papa”.

3. Dziecko mówi w sposób dziwaczny, nietypowy dla swojego wieku

Jednym z istotniejszych symptomów autyzmu są echolalia, czyli powtarzanie słów usłyszanych od innych. Powtarzanie słów jest elementem normalnego rozwoju u dzieci pomiędzy drugim a trzecim rokiem życia. Wówczas echolalia przybierają formę bezpośrednią, czyli dziecko powtarza słowo lub zdanie od razu po tym, gdy je usłyszy. Echolalia powinny być powodem niepokoju u starszych dzieci, w szczególności wtedy, gdy mają formę odroczoną – czyli wtedy, gdy dziecko powtarza frazy zasłyszane kilka godzin lub nawet kilka dni temu. Niepokoić powinna również mowa stereotypowa, używanie sztywnego języka, bez uwzględniania kontekstu społecznego oraz mowa pedantyczna, kiedy dziecko mówi w sposób wyszukany i nieadekwatny do wieku lub zbyt często poprawia innych.

4. Dziecko bawi się ciągle tak samo i źle znosi zmiany

Dzieci kilkuletnie mają zazwyczaj swoje ulubione zabawy i nie jest to nic niepokojącego.

Należy jednak zwrócić uwagę na to czy:

- dziecko jest skłonne bawić się w coś innego, gdy zaproponuje to dorosły lub rówieśnik

Niepokój powinien budzić fakt, że starsze dziecko (cztero-, pięcioletnie) jest bardzo niechętnie do pójścia na kompromis i przyjęcia propozycji zabawy lub wspólnej aktywności od innej osoby.

- czy mały człowiek nie ogranicza swoich zabaw lub zainteresowań do jednego obszaru lub przedmiotu

Może to świadczyć o występowaniu u dziecka sztywnych wzorców zainteresowań. Osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu często wykazują obsesyjne wręcz zainteresowanie jednym przedmiotem, tematem, serialem itp. Może być to ulubiona zabawka, ale także np. gatunek zwierzęcia, obszar tematyczny (np. motoryzacja) albo coś nietypowego (np. dziecko chce się bawić tylko sznurkami albo drutami).

- czy dziecko nie wykonuje w trakcie zabawy powtarzalnych sekwencji ruchów

Mowa tutaj o stereotypiach ruchowych, czyli powtarzalnych ruchach np. machanie ręką, głową, które dziecko powtarza podczas zabawy albo innych, codziennych aktywności.

- czy dziecko bawi się w odtwarzanie czynności dnia codziennego

Elementem prawidłowego rozwoju dziecka są zabawy, w których dziecko naśladuje codzienne sceny z życia np. karmi misia, gotuje. Dwulatek powinien już wykazywać zainteresowanie prostą zabawą naśladowczą, np. kąpielą lalki. Starsze dzieci – między drugim a siódmym rokiem życia – zaczynają wykorzystywać elementy zabawy symbolicznej, czyli wymyślają zabawy z jakąś akcją, np. bawią się w sklep, policjantów. Charakterystycznym elementem zabawy symbolicznej jest wykorzystywanie przedmiotów kreatywnie, niezgodnie z ich przeznaczeniem np. patyk jest mieczem, liść kanapką itp.

Wszystkie niepokojące rodziców zachowania warto skonsultować ze specjalistą: psychologiem, logopedą, psychiatrą dziecięcym lub neurologiem.

Agnieszka Olejnik Klatd - psycholog